

Immateriellrättsliga frågor

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet 19 motionsyrkanden från allmänna motions-tiden år 2002 i olika immateriellrättsliga frågor. Yrkandena gäller främjande av patent, patentinträngsförsäkring, bruksmodellskydd, datorrelaterade upp-finningar, upphovsrättsligt skydd, upphovsrätt i anställningsförhållanden, ersättning för kopiering, ersättning till STIM, statens engagemang i STIM, följerrätt och s.k. arenarätt.

Utskottet föreslår att riksdagen skall avslå samtliga motionsyrkanden och hänvisar främst till tidigare ställningstaganden från riksdagens sida samt pågående arbete på såväl nationell som internationell nivå.

Till betänkandet har fogats fyra reservationer och ett särskilt yttrande.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Innehållsförteckning.....	2
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Inledning.....	5
Utskottets överväganden	7
Främjande av patent	7
Patentintrångsförsäkring.....	12
Bruksmodellskydd.....	15
Datorrelaterade uppfinningar.....	17
Upphovsrättsligt skydd.....	19
Upphovsrätt i anställningsförhållanden	22
Ersättning för kopiering.....	24
STIM	25
Följerätt	27
Arenarätt.....	29
Reservationer.....	31
1. Ersättning för kopiering (punkt 7).....	31
2. Ersättning till STIM (punkt 8).....	31
3. Statens engagemang i STIM (punkt 9).....	32
4. Arenarätt (punkt 11).....	32
Särskilt yttrande.....	33
Datorrelaterade uppfinningar.....	33
Bilaga Förteckning över behandlade förslag	34
Motioner från allmänna motionstiden.....	34

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Främjande av patent

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:L250 yrkandena 2–4 och 2002/03:N396 yrkandena 24 och 25.

2. Patentintrångsförsäkring

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:L250 yrkande 5 och 2002/03:L329.

3. Bruksmodellskydd

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:L301 och 2002/03:Sk258 yrkande 2.

4. Datorrelaterade uppfinningar

Riksdagen avslår motion 2002/03:L312 yrkande 3.

5. Upphovsrättsligt skydd

Riksdagen avslår motion 2002/03:Kr264 yrkande 5.

6. Upphovsrätt i anställningsförhållanden

Riksdagen avslår motion 2002/03:L259.

7. Ersättning för kopiering

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:Kr336 yrkande 10 och 2002/03:Kr370 yrkande 19.

Reservation 1 (kd)

8. Ersättning till STIM

Riksdagen avslår motion 2002/03:L209 yrkande 1.

Reservation 2 (c)

9. Statens engagemang i STIM

Riksdagen avslår motion 2002/03:L209 yrkande 2.

Reservation 3 (m, c)

10. Följerätt

Riksdagen avslår motion 2002/03:Kr372 yrkande 28.

11. Arenarätt

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:L285 och 2002/03:Kr297 yrkande 3.

Reservation 4 (m, kd)

Stockholm den 15 april 2003

På lagutskottets vägnar

Inger René

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Inger René (m), Marianne Carlström (s), Raimo Pärssinen (s), Jan Ertsborn (fp), Christina Nenes (s), Hillevi Larsson (s), Yvonne Andersson (kd), Tasso Stafilidis (v), Maria Hassan (s), Bertil Kjellberg (m), Rezene Tesfazion (s), Martin Andreasson (fp), Anneli Särnblad Stoops (s), Henrik von Sydow (m), Niclas Lindberg (s), Johan Löfstrand (s) och Annika Qarlsso (c).

Inledning

I betänkandet behandlar utskottet 19 motionsyrkanden från allmänna motions tiden år 2002 i olika immaterialrättsliga frågor. Yrkandena gäller främjande av patent, patentinträngsförsäkring, bruksmodellskydd, datorrelaterade uppfinningar, upphovsrättsligt skydd, upphovsrätt i anställningsförhållanden, ersättning för kopiering, ersättning till STIM, statens engagemang i STIM, följerrätt och s.k. arenarätt.

En förteckning över behandlade motionsförslag finns i bilaga 1 till betänkandet. Som en allmän bakgrund till motionsspörsmålen kan upplysas följande.

Immaterialrätt är den sammanfattande beteckningen för ett antal olika regler som skyddar intellektuella prestationer och kännetecken mot obehörigt utnyttjande. I huvudsak innebär de olika immaterialrättsliga reglerna – både i Sverige och i andra länder – att den som skapat en skyddad produkt eller utfört en skyddad prestation har ensamrätt att dra ekonomisk nytta av produkten eller prestationen. Ensamrätten kan avse olika slags utnyttjanden, såsom tillverkning, försäljning eller uthyrning, och rättighetshavaren kontrollerar i princip all användning av skyddsobjektet.

Immaterialrätten brukar delas in i upphovsrätt och industriellt rättsskydd. Till det industriella rättsskyddet hör patenträtt, känneteckensrätt, mönsterrätt och växtförädlarrätt. Patenträtt gäller för nya uppfinningar som kan utnyttjas industriellt. Känneteckensrätt brukar användas som en övergripande beteckning för varumärkesrätten, firmarätten och andra rättsskydd för individualiseringsmedel. Mönsterskydd gäller utseendet (designen) på en produkt, antingen det betingas av estetiska skäl eller nyttskäl. Växtförädlarrätt skyddar nya växtsorter som skapas genom förädling eller på annat sätt.

Mellan upphovsrätten och det industriella rättsskyddet finns två grundläggande skillnader. Den ena är att upphovsrätten skyddar det sätt på vilket en idé omsatts i verkligheten och inte själva idén. Patentskydd, skydd för varumärken, mönsterskydd och växtförädlarrätt skyddar däremot idén som sådan. Den andra skillnaden är att upphovsrätt uppkommer så fort den skyddade prestationen utförts, medan patent-, mönster- och växtförädlarrätt i princip förutsätter ett registreringsförfarande. Varumärken intar en särställning genom att skydd kan uppkomma både genom registrering och genom faktisk användning.

Den ensamrätt som följer med det immaterialrättsliga skyddet är tidsbegränsad. Enligt reglerna i Sverige gäller upphovsrätten under 70 år räknat från upphovsmannens död eller beträffande vissa prestationer under 50 år från det att prestationen utfördes. Patentskyddet räknas från den dag ansökan görs om registrering. I Sverige sträcker sig skyddstiden 20 år framåt i tiden. För läkemedel finns möjlighet till tilläggsskydd. Mönsterskyddet räknas också från ansökningsdagen och gäller under 5 år, men tiden kan förlängas upp till 25 år.

När det gäller växtförädlarrätt är skyddstiden 25 år utom för potatis, vin och träd där skyddstiden är 30 år. Varumärken har en i princip obegränsad skyddstid så länge de används. En registrering gäller dock bara under 10 år men kan förnyas ett obegränsat antal gånger.

Ensamrätten kan också vara inskränkt på olika sätt. Särskilt på det upphovsrättsliga området finns det åtskilliga regler som begränsar upphovsmannens ensamrätt. Ett exempel på en sådan inskränkning är att privatpersoner som huvudregel har rätt att kopiera skyddade verk för enskilt bruk.

Den som utan rättighetshavarens samtycke vidtar någon åtgärd som omfattas av ensamrätten begår ett immaterialrättsligt intrång. Ett system av olika sanktioner av såväl straffrättslig som civilrättslig karaktär skyddar ensamrätterna mot intrång. Vidare kan en domstol besluta om vissa skyddsåtgärder och säkerhetsåtgärder.

De svenska bestämmelserna på det immaterialrättsliga området finns i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk, lagen (1992:1685) om skydd för kretsmönster för halvledarprodukter, patentlagen (1967:837), varumärkeslagen (1960:644), kollektivmärkeslagen (1960:645), firmalagen (1974:156), mönsterskyddslagen (1970:485) och växtförädlarrättslagen (1997:306).

Utskottet övergår därmed till att under skilda rubriker behandla de olika frågor som har aktualiserats i motionerna.

Utskottets överväganden

Främjande av patent

Utskottets förslag i korthet

Motionsyrkanden som innebär vidtagande av åtgärder för att främja patent bör avslås. Utskottet hänvisar till pågående nationellt och internationellt arbete.

Bakgrund

Reglerna i patentlagen (1967:837) innebär att den som gjort en ny uppfinning kan få ensamrätt att utnyttja uppfinningen yrkesmässigt genom patent. Patent kan meddelas på ett förfarande, t.ex. ett nytt produktionssätt, eller på en produkt som sådan, exempelvis ett nytt läkemedel. Som allmänna förutsättningar för patenterbarhet gäller att uppfinningen, förutom att den skall vara ny, väsentligen skall skilja sig från vad som tidigare är känt (uppfinningshöjd) samt att den skall kunna utnyttjas industriellt och vara reproducerbar, vilket innebär att uppfinningen skall ha sådan karaktär att den avsedda effekten med säkerhet kan uppnås vid ett upprepat utövande av uppfinningen.

Den ensamrätt att utnyttja en uppfinning som patentskyddet ger innehavaren är avsedd att stimulera forskning och utvecklingsarbete. Uppfinnare kan räkna med att under skyddstiden utan konkurrens kunna marknadsföra uppfinningen eller på annat sätt exploatera den ekonomiskt. Här ligger också ett allmänt intresse. Mot de intressen som sålunda bär upp patentskyddet står samhällets intresse av att det inte skapas ett alltför långtgående monopol när det gäller att dra nytta av en uppfinning. Ensamrätten har därför begränsats i tiden. Vidare finns möjlighet att under vissa förutsättningar genom tvångslicens ge tredje man rätt att, utan hinder av ett patent, mot ersättning till patenthavaren utnyttja den patentskyddade uppfinningen. Som exempel kan nämnas möjligheten till tvångslicens vid underlåtet utövande av en patenterad uppfinning.

Patent söks i Sverige hos Patent- och registreringsverket (PRV), som granskar varje ansökan som kommer in till myndigheten. Vid granskningsförfarandet skall utrönas huruvida det föreligger hinder mot bifall till ansökningen med hänsyn till patentlagens bestämmelser. En väsentlig del av granskningen avser frågan om uppfinningen är ny och fyller kravet på uppfinningshöjd. Om förutsättningarna för patent är uppfyllda, dvs. om ansökningen är fullständig och PRV gör bedömningen att det inte finns några hinder mot patent, skall sökanden underrättas om att patent kan meddelas. Sedan sökanden betalat en särskild avgift, meddelandavgift, skall patentmyndigheten bifalla ansökningen och kungöra beslutet. När beslutet har kungjorts är patent

meddelat. Därefter vidtar det s.k. invändningsförfarandet då var och en har möjlighet att göra invändningar mot ett meddelat patent. Framförda invändningar kan under vissa närmare angivna förutsättningar leda till att ett meddelat patent upphävs. Förfarandet vid PRV är ganska tidskrävande, och det tar i genomsnitt omkring tre år från det att en patentansökan ges in till dess att patent meddelas.

Oftast företräds sökanden i patentärenden av ombud, om det inte är fråga om ett större företag med egen patentavdelning. Ett patentombud bistår uppfinnaren bl.a. med att formulera ansökan och göra förberedande nyhetsundersökningar. När patent har meddelats kan patentombudet bistå med att hålla patentet vid liv genom att betala in årsavgifter och att hjälpa till med upprättandet av licensavtal m.m.

Ett patent som meddelas av nationell patentmyndighet blir gällande endast i den staten. Något världspatent existerar inte. En uppfinnare som önskar få patentskydd i flera länder måste alltså i princip söka patent i varje land. I konventionen om patentsamarbete (Patent Cooperation Treaty, PCT) finns emellertid bestämmelser om s.k. internationell ansökan som gör det lättare att ansöka om patent i flera länder samtidigt. Förfarandet med en sådan ansökan innefattar en centraliserad, internationell nyhetsgranskning och en möjlighet till en internationell, förberedande patenterbarhetsprövning. För att patent skall meddelas måste dock en internationell ansökan alltid fullföljas vid den nationella patentmyndigheten, vilken självständigt gör den slutliga prövningen enligt nationell rätt. Sverige ratificerade PCT i samband med ikraftträdandet år 1978.

Genom den europeiska patentkonventionen (EPC) har vidare skapats en ordning som medger att en patentansökan samtidigt kan erhålla patentskydd i flera länder, s.k. europeiskt patent. Sådant patent meddelas av det europeiska patentverket (EPO), vilket har sitt säte i München. Patentkonventionen, som innehåller en fullständig reglering av ansökningsförfarandet och förutsättningarna för att få europeiskt patent samt handläggningsordningen vid det europeiska patentverket, trädde i kraft år 1977 och har tillträtts av Sverige och ett flertal andra europeiska stater. I den svenska patentlagen har de särskilda regler som föranletts av tillträdet tagits in. En viss anpassning av de svenska patentreglerna till konventionens bestämmelser har också skett.

Ett patent som meddelas av EPO är giltigt i de länder som designerats i ansökningen. Patentet är dock giltigt enligt respektive lands nationella patenträtt. Det är alltså inte fråga om *ett* europeiskt patent utan om ett knippe av nationella patent. Grunderna för att ett patent kan förklaras ogiltigt bestäms visserligen i konventionen, men EPC innefattar inte någon gemensam jurisdiktion för ogiltighets- och intrångsfrågor. Det finns alltså inte några garantier för att meddelade patent bedöms likformigt, och prövningen i domstol kan falla ut olika i olika stater.

Fördelarna med Europapatentet har ansetts vara flera. Endast en ansökan behöver ges in, ansökan görs på ett enda språk – engelska, tyska eller franska – och kostnaden är lägre än för en ansökan som avser tre separata länder.

Systemet har dock enligt många mening vissa nackdelar beroende på dess komplexitet och på att kostnaderna trots allt anses för höga. En annan nackdel som framhållits är avsaknaden av en domstol på Europainivå som avgör tvister om patent.

Kommissionen lade år 1997 fram en grönbok om patentsystemet i Europa med undertiteln Främjande av innovationer genom patent, KOM (97) 314. I grönboken tas frågor upp om hur det nuvarande Europapatentsystemet fungerar och redovisas ett arbete inom EPO för att sänka kostnaderna för Europapatentet. Kommissionen har därvid konstaterat att det finns ett uttalat behov av ett nytt, enhetligt patentsystem som täcker hela gemenskapen. Ett sådant gemenskapspatent måste enligt kommissionen vara billigt, både jämfört med ett amerikanskt patent och i förhållande till ett europeiskt patent som täcker ett mindre antal stater.

I augusti 2000 lade kommissionen fram ett förslag till förordning om gemenskapspatent, KOM (2000) 412. Avsikten är att möjliggöra för den som gjort en uppfinning att genom en enda ansökan få ett patent som gäller i hela gemenskapen. Genom förordningen vill man därmed göra det billigare för företag och enskilda uppfinnare att erhålla patentskydd i gemenskapen. Förslaget innebär bl.a. att EPO kommer att pröva ansökningar om gemenskapspatent enligt de regler som gäller för övriga europeiska patent. Huvuddelen av patentskriften kommer endast att finnas på det av EPO:s handläggningsspråk (engelska, franska eller tyska) som sökanden har valt. Det beviljade gemenskapspatentet behöver inte översättas för att bli giltigt. Mål om intrång i och ogiltighet av gemenskapspatent skall endast få prövas av en ny specialdomstol för immaterialrätt på EG-nivå. En ändring av EG-fördraget hösten 2000 har möjliggjort inrättandet av en sådan domstol.

De stora tvistefrågorna i förslaget om gemenskapspatent har varit frågan om de nationella patentverkens roll och frågan om översättning av patentskrifter. I samband med en rådskonferens den 3 mars 2003 träffades en principöverenskommelse om inrättandet av en specialdomstol med domare som är specialiserade på patenträtt och bistås av tekniska experter. Processen skall föras på det språk svaranden talar men förhör med vittnen får ske på vittnets eget språk. Vidare innebär överenskommelsen att patentansökan skall göras på engelska, franska, tyska eller ansökarens eget språk och att patentkraven skall översättas till alla medlemsstaters språk.

Patentträttskonventionen (PLT) antogs vid en diplomatkonferens våren 2000. Den innebär åtaganden om avreglering och viss harmonisering av bestämmelser om formalia kring patentansökningar. Konventionens bestämmelser är med ett undantag minimibestämmelser, dvs. konventionsstaterna har frihet att tillämpa bestämmelser som är mer liberala för patentsökande och rättighetsinnehavare än vad som anges i konventionen. Undantaget från denna princip gäller i fråga om vad som skall få krävas för att fastställa en ingivningsdag (filing date) för en ansökan. Sverige har signerat konventionen som ännu inte trätt i kraft.

Motionerna

Henrik S Järrel (m) begär i motion L250 ett tillkännagivande om att regeringen bör verka för att höja patentets rättsliga skydd och status för att skapa goda, konkurrenskraftiga förutsättningar för näringsverksamhet och företagande (yrkande 2). Motionären konstaterar att det oftast bara är de riktigt stora företagen som har råd att söka, bevaka och försvara patent. För många enskilda uppfinnare är patentkostnaden hög. Regeringen borde enligt motionärens uppfattning överväga ett system med differentierade patentkostnader samt en förlängning av det s.k. prioritetsåret för att underlätta för den sökande att hitta olika, lämpliga samarbetspartner, för att finna lämpliga produktions- och finansieringsformer samt för att ta ställning till om patent skall sökas även i andra länder. I samband med en sådan förlängning anser motionären att även tiden för offentliggörande av patent måste utsträckas (yrkande 3). I konsekvens med vad som nu yrkats, menar motionären att regeringen på samma sätt bör verka för ändringar i internationella patentkonventioner (yrkande 4).

I motion N396 framför Ingegerd Saarinen (mp) att riksdagen bör ge regeringen till känna att ett skydd bör ges för uppfinningar under tiden från patentansökan till dess patent beviljas och att en ersättning även under denna tid skall utgå (yrkande 24). Motionären anser också att patentkostnaderna måste sänkas. Regeringen bör därför skyndsamt utreda vilka ekonomiska konsekvenser både för innovatörer och för staten detta skulle få (yrkande 25).

Pågående arbete

Under år 2000 hölls en diplomatkonferens för revidering av EPC mellan konventionsstaterna. Den revisionsakt som antogs innebär att ett stort antal artiklar ändras och att ett antal nya artiklar tillkommer. Som exempel på mer betydelsefulla ändringar kan nämnas att den europeiska patentorganisationens förvaltningsråd får behörighet att revidera stora delar av konventionen för att anpassa konventionstexten till en internationell konvention eller till E-lagstiftning på området (artikel 33). Nya artiklar (artiklarna 105a–c) har regler om en möjlighet för patenthavaren att efter patentets beviljande begränsa patentets omfattning genom ett administrativt förfarande. Genom en ny artikel (112a) har införts ett institut som liknar resning och klagan över domvilla. I en artikel (138 [3]) har uttryckligen angivits att patenthavaren skall ha rätt att i en rättegång rörande ogiltighet av patentet begränsa patentet genom ändring av patentkraven. Sverige har signerat revisionsakten.

I syfte att minska kostnaden för att erhålla ett europeiskt patent tillsatte konventionsstaterna till EPC vid en regeringskonferens i juni 1999 en arbetsgrupp (Working Party on Cost Reduction, WPR). Arbetsgruppens huvuduppgift var att ta fram ett förslag för att minska översättningskostnaderna. Arbetsgruppen enades om ett förslag till en överenskommelse om tillämpning av artikel 65 EPC. Texten till denna antogs vid en regeringskonferens i London i oktober 2000 och är öppen för de konventionsstater som vill ansluta sig. Den innebär i korthet följande. De konventionsstater som har något av det europe-

iska patentverkets handläggningsspråk som ett av sina officiella språk avstår genom överenskommelsen från att i fortsättningen kräva översättning av patentskriften för att patentet skall bli giltigt. Sådana konventionsstater som inte har ett officiellt språk som också är handläggningsspråk i det europeiska patentverket skall peka ut ett av de tre handläggningsspråken och avstå från översättning till ett nationellt språk om patentskriften finns på det utpekade språket. Även i fall när patentskriften finns på detta språk har dessa stater alltså rätt att kräva översättning av patentkraven till ett av sina officiella nationella språk. Sverige har signerat överenskommelsen.

I en framställning till Justitiedepartementet år 1996 framförde Patent- och registreringsverket (PRV) vissa önskemål om ändringar i patentlagen. Ett förslag är att en särskild avgift skall införas för en tredje man som gör invändning mot ett meddelat patent. Därigenom skulle enligt verket antalet mindre seriösa invändningar sjunka. I sammanhanget kan nämnas att det i artikel 99 (1) EPC ställs krav på en särskild invändningsavgift.

Mot bakgrund av vad som ovan redovisats har regeringen tillkallat en särskild utredare med uppdrag att ta fram ett underlag för bedömning av om Sverige bör tillträda de tre internationella överenskommelserna på patentområdet samt ge ett förslag till ställningstagande avseende om tillträde skall ske. Utredaren skall även lägga fram förslag till de lagändringar som behövs för att dessa instrument skall kunna tillträdas och förslag till andra lagändringar som på grund av anknytning till tillträdet bedöms lämpliga. Vidare skall utredaren överväga några andra immaterialrättsliga frågor som aktualiserats, däribland frågan om en särskild avgift för tredje man som invänder mot ett meddelat patent. Uppdraget skall enligt ett tilläggsdirektiv vara slutfört senast den 1 juli 2003.

Tidigare behandling

Utskottet har vid flera tillfällen behandlat motionsyrkanden om åtgärder för att förbättra villkoren för uppfinnare och innovatörer. I dessa sammanhang har utskottet uttryckt att det är viktigt att uppfinnare och företag förmår att ta till vara de fördelar som patentskyddet erbjuder. Vidare har konstaterats att för företag är patent ett av flera sätt att försäkra sig om att resultaten av satsningar på forskning och utveckling kan tillgodogöras och vidmakthållas. Patent utgör ett sätt att exploatera ny teknik, och när företagen och samhället satsar allt större resurser på forskning och utveckling blir det också mer betydelsefullt att kunna säkra avkastningen på gjorda investeringar. Om vissa uppfinnare och företag inte förmår att ta till vara de fördelar som patentskyddet erbjuder, fyller patentssystemet inte längre sin funktion (se b.l.a. bet. 1997/98:LU16).

Utskottet har inte funnit annat än att det arbete som har pågått, såväl på Europainivå som nationellt, har bedrivits med en sådan inriktning att arbetet har legat i linje med motionsönskemålen (bet. 1998/99:LU14).

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inte heller nu någon annan uppfattning än motionärerna vad gäller patentets betydelse och vikten av ett patentsystem med ett effektivt patentskydd. Mot bakgrund av vad som redogjorts om arbete som pågår såväl nationellt som internationellt, finner utskottet att det inte är påkallat med någon åtgärd från riksdagens sida med anledning av motionerna. I sammanhanget kan inte nog understrykas det ofrånkomliga i att tyngdpunkterna i de svenska aktiviteterna i syfte att främja patent fokuseras på och är beroende av det internationella arbetet.

Med det anförda föreslår utskottet att motionerna L250 yrkandena 2–4 och N396 yrkandena 24 och 25 avslås.

Patentintrångsförsäkring

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om införande av en patentintrångsförsäkring. Utskottet redovisar tidigare överväganden i frågan samt hänvisar till de skärpningar som gjorts inom immaterialrätten lagstiftningsvägen senare år och pågående arbete inom EU.

Bakgrund

Hösten 1996 gav regeringen Närings- och teknikutvecklingsverket (NUTEK) i uppdrag att ta fram ett underlag med förutsättningar för och förslag till utformning av en patentintrångsförsäkring som bygger på kommersiella grunder. Uppdraget redovisades i januari 1997 i rapporten (R 1997:4) Rättskyddsförsäkring för patent. Verket redogjorde i rapporten för en modell för en rättsskyddsförsäkring som bygger på kommersiell grund och föreslog lösningar med expansionsmöjligheter till nordisk och europeisk nivå.

Regeringen utsåg därefter en särskild förhandlare med uppdrag att söka få till stånd en överenskommelse med olika intressenter om bildande av ett försäkringsbolag för att meddela den aktuella försäkringen. Regeringen förklarade sig beredd att skjuta till medel för vissa initialkostnader, förutsatt att det gick att finna finansörer som var villiga att bidra till det erforderliga aktiekapitalet.

Den särskilde förhandlaren konstaterade den 12 februari 1998 i sin redovisning av uppdraget till regeringen att det då saknades förutsättningar för att ingå överenskommelser med intressenter för finansiering och ägande av ett försäkringsbolag som skall tillhandahålla rättsskyddsförsäkring för patent. Även om många ansåg att det var angeläget att lösa problemet fanns det enligt rapporten uppenbarligen inte tillräckligt stort intresse hos någon av de intressenter som har möjlighet, finansiellt och i övrigt, att få till stånd en ordning baserad på privat engagemang. En nationell lösning av problemet torde därför, enligt den särskilde förhandlaren, förutsätta ett väsentligt större engage-

mang, bl.a finansiellt, från statens sida, än vad som varit aktuellt enligt förhandlingsuppdraget. Vidare anfördes att det kan diskuteras huruvida det från allmänna utgångspunkter är lämpligt att staten på sådant sätt skulle ta ansvaret för problemets lösning, och det är också oklart om det vore förenligt med EU:s konkurrensregler. Avslutningsvis angavs i rapporten att problemet med patentintrång tagits upp på EU-nivå, men att de flesta bedömare ansåg att en eventuell lösning på europeisk nivå låg flera år fram i tiden. Som sin slutsats ansåg den särskilde förhandlaren att Sverige i den föreliggande situationen borde inrikta ansträngningarna på att, tillsammans med övriga intresserade länder, aktivt driva fram en europeisk lösning av problemet.

Motionerna

Henrik S Järrel (m) konstaterar i motion L250 att i och med att patentintrångsförsäkringen upphörde vid årsskiftet 1995/96 försvann också en ekonomisk trygghetsgaranti för många mindre bemedlade uppfinnare och innovatörer. Trots att vissa ansträngningar har gjorts för att hitta en rimlig finansieringsmodell för en sådan försäkring, anser motionären att statsmakterna i samarbete med branschföreträdare borde söka avhjälpa denna påtagliga brist. I motionen yrkas ett tillkännagivande med denna innebörd (yrkande 5).

I motion L329 anser Kenth Högström (s) att det måste skapas ett bättre och starkare rättsskydd för uppfinnare och upphovsmän genom någon typ av statlig försäkringskonstruktion. Motionären anför att en enskild innovatör som regel aldrig har en möjlighet att värja sig mot ett storbolags försök att skada eller stoppa en innovation. Ett enkelt sätt vore enligt motionären att staten gav NUTEK uppdraget att organisera en innovatörs-/patentförsäkring som alla blivande och existerande patentägare/upphovsmän kunde teckna för en överkomlig peng och som skulle syfta till att bestrida rättsliga processer.

Tidigare lagstiftningsåtgärder

Våren 1994 beslutade riksdagen om väsentligt skärpta åtgärder mot intrång i de immateriella ensamrätterna (prop. 1993/94:122, bet. LU17). Genom beslutet, som innebar ändringar i patentlagen, upphovsrättslagen, varumärkeslagen, mönsterskyddslagen, firmalagen, lagen om kretsmönster i halvledarprodukter och växtförädlarrättslagen, har domstolarna nu möjligheter att vid vite förbjuda fortsatt intrång inom hela det immaterialrättsliga området. Vidare ändrades skadeståndsbestämmelserna på det industriella rättsskyddets område så att rättighetshavarnas ställning vid intrång förstärks. Också straffbestämmelserna ändrades år 1994 så att intrång som begås av grov oaktsamhet är straffbara även på det industriella rättsskyddets område. Vidare höjdes maximistraffet för intrång i de industriella ensamrätterna från fängelse i sex månader till fängelse i två år. Till detta kommer att det samtidigt infördes regler om straff för försök och förberedelse till intrång i nämnda rättigheter. Den nya lagstiftningen trädde i kraft den 1 juli 1994.

För att ytterligare motverka det ökande olovliga kommersiella utnyttjandet av andras verk, produkter och varumärken beslutade riksdagen hösten 1998

om en ny skyddsåtgärd – intrångsundersökning – vid immaterialrättsintrång (prop. 1998/99:11, bet. LU5). Åtgärden innebär att en rättighetshavare i ett civilrättsligt förfarande kan begära att det görs en undersökning för att säkra bevis hos någon som på goda grunder misstänks ha gjort ett intrång i en immateriell rättighet. Ett beslut om intrångsundersökning skall fattas av allmän domstol och verkställas av kronofogdemyndigheten. Bestämmelserna om intrångsundersökning, som tagits in i patentlagen, upphovsrättslagen, varumärkeslagen, mönsterskyddslagen, firmalagen, lagen om skydd för krets-mönster för halvledarprodukter och växtförädlarrättslagen, trädde i kraft den 1 januari 1999.

Det s.k. mönsterskyddsdirektivet (98/71/EG) genomfördes i svensk rätt av riksdagen våren 2002. I samband med detta beslutades också vissa andra ändringar i mönsterskyddslagen (1970:485). I lagen infördes bl.a. en uttrycklig bestämmelse om att mönsterrätt endast kan erhållas om mönstret är nytt och särpräglad. Även ”icke-fysiska” föremål som typsnitt och layout på en bildskärm skall kunna skyddas. Särskilda regler infördes om skydd för beståndsdelar i en sammansatt produkt. Mönsterrätten ändrades från att omfatta endast yrkesmässig användning till att omfatta all användning av mönstret. Samtidigt infördes nya undantag från mönsterrätten, bl.a. för privat utnyttjande. Skyddsomfånget utökades från att endast gälla varor för vilka mönstret registrerats och likartade varor till att omfatta samtliga mönster som är identiska eller som inte gör ett annat helhetsintryck på en kunnig användare än det registrerade mönstret. En s.k. nyhetsfrist infördes som innebär att en formgivare inte skall gå miste om sitt skydd om mönstret har blivit känt innan ansökan lämnades in, förutsatt att ansökan lämnades in inom tolv månader från det att mönstret gjordes offentligt. Vidare förlängdes skyddstiden från tidigare maximalt 15 år till maximalt 25 år (prop. 2001/02:121, bet. LU22).

Pågående arbete inom EU

Kommissionen presenterade den 30 januari 2003 ett förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om åtgärder och förfaranden för skydd av immaterialrätter (KOM(2003)46). Direktivet syftar till att motverka åtgärder som innebär intrång i immateriella rättigheter, särskilt när verksamheten bedrivs på kommersiell basis eller vållar rättighetshavarna väsentlig skada. I direktivet föreslås regler om civilrättsliga och straffrättsliga sanktioner. När det gäller de civilrättsliga åtgärderna är det fråga om en skyldighet för en intrångsgörare att betala skadestånd till rättighetshavaren. I straffrättsligt hänseende föreskrivs att medlemsstaterna skall kriminalisera sådana intrång i immateriella rättigheter som sker uppsåtligen och i förvärvssyfte. Också försök, förberedelse och medverkan skall straffbeläggas. Medlemsstaterna skall också föreskriva om straff (böter och fängelse) och om särskilda rättsverkningar av brott, bl.a. näringsförbud och tvångslikvidation av bolag. Direktivet tar vidare upp förslag om säkerställande av bevisning om intrångsgörande verksamhet, t.ex. skyldighet att tillhandahålla handlingar som har betydelse som bevis. Medlemsstaterna skall också införa regler som möjliggör

interimistiska åtgärder för att hindra förestående intrång eller att ett redan inlett intrång fortsätter. Olovligen framställda alster och produkter skall kunna samlas in på intrångsgörarens bekostnad, och sådana varor skall också kunna förstöras. Beslut skall kunna fattas om förbud mot fortsatt intrång. Förslaget kommer att under våren 2003 behandlas i rådsarbetsgrupper.

Tidigare behandling

Våren 1998 behandlade utskottet motionsyrkanden som tog upp behovet av en patentintrångsförsäkring. Utskottet fann det vara utomordentligt beklagligt att det inte hade varit möjligt att lösa de finansiella förutsättningarna för den föreslagna försäkringsmodellen. Med hänsyn till frågans betydelse förutsatte utskottet att regeringen dels noga överväger om det kan finnas alternativa vägar att nå fram till en nationell lösning, dels verkar för att driva fram en försäkringslösning på europeisk nivå. Utskottet avstyrkte bifall till motionsyrkandena (bet. 1997/98:LU16).

När utskottet våren 2002 föreslog att motionsyrkanden om införandet av en patentintrångsförsäkring skulle avslås, konstaterade utskottet att förutsättningarna för en lösning på nationell nivå torde vara desamma då som år 1998. Utskottet hänvisade också till att det upplysts om att det inom EU pågår vissa överväganden i riktning mot att skapa en försäkringsordning på europeisk nivå beträffande patentintrång. Utskottet såg positivt på saken och förutsatte att regeringen fortsatte att verka för att driva fram en sådan försäkringslösning (bet. 2001/02:LU17).

Utskottets ställningstagande

Utskottet har givetvis fortfarande en positiv syn i frågan om patentintrångsförsäkring samtidigt som utskottet är medvetet om svårigheterna att få till stånd en sådan lösning. Utskottet är inte berett att inom ramen för förevarande ärende föreslå några riksdagsinitiativ i frågan.

Med det anförda föreslår utskottet att motionerna L250 yrkande 5 och L329 avslås.

Bruksmodellskydd

Utskottets förslag i korthet

Motionsyrkanden med krav på införande av ett enklare skydd för uppfinningar bör avslås. Utskottet hänvisar till pågående arbete inom EU.

Bakgrund

En med patent besläktad skyddsform är bruksmodellskyddet. Skyddet för bruksmodeller skall skiljas från mönsterskyddet, som är ett skydd för det yttre utseendet på en produkt, medan skyddet för bruksmodeller riktar sig mot

själva den tekniska konstruktionen. Tanken med bruksmodellsskyddet är att det skall vara möjligt att skydda uppfinningar som innebär endast smärre tekniska framsteg. Skyddet skall kunna meddelas både för produkter och för förfaranden. Sverige, Luxemburg och Storbritannien saknar i dag en motsvarighet till denna skyddsform medan övriga medlemsländer har regler på området, vilka dock skiljer sig åt. Inom EU övervägs för närvarande införandet av ett särskilt skydd för s.k. bruksmodeller (utility models, nyttighetsmodeller eller, med ett tidigare använt svenskt uttryck, bruksmönster).

Motionerna

Berndt Ekholm (s) anför i motion L301 att utöver det skydd som ges i särskild ordning, bl.a. patent, är det önskvärt att det också införs ett billigt och enkelt skydd som täcker initialskedet i uppfinningsprocessen. Skyddet skulle kunna omfatta ett begränsat antal år och upprätthållas genom en årlig avgift. I motionen yrkas att detta ges regeringen till känna.

I motion Sk258 uppger Sofia Larsen (c) att det i USA finns något som heter lättpatent. Detta patent gäller i ett år om det har lämnats in via en advokatbyrå eller liknande och kostar ca 800 kr. Under detta år kan produkten ändras för att få den så bra som möjligt. Detta gör, enligt motionären, att uppfinnaren öppet kan visa sina idéer till företag eftersom idén är skyddad under det första året. Regeringen bör undersöka hur ett sådant lättpatent skulle kunna införas i Sverige (yrkande 2).

Pågående arbete inom EU

I syfte att möta det behov som finns av ett enklare skydd för vissa uppfinningar har kommissionen lagt fram förslag till direktiv om tillnärmning av de rättsliga ordningarna för bruksmodellsskydd för uppfinningar, KOM (97) 691 och KOM (99) 309.

I direktivförslaget anges att de särskilda kännetecknen för den föreslagna skyddsformen skall vara en snabb och enkel registrering, lägre skyddsvillkor, lägre kostnader och möjlighet till ett preliminärt skydd i avvaktan på att patent meddelas. Den genomsnittliga tiden för meddelande av bruksmodellsskydd i de länder som redan har sådant skydd i någon form är sex månader, vilket kan jämföras med vad som gäller för patent, dvs. två till fyra år. Den snabba registreringen kan förstärka den konkurrensmässiga ställningen, främst för de små och medelstora företagen, och den möjliggör ett snabbt ekonomiskt utnyttjande av uppfinningen, såväl genom meddelande av licenser som genom en direkt användning av uppfinningen inom företaget. Villkoren för att erhålla ett bruksmodellsskydd är mindre strikta och lättare att uppfylla än de som gäller för patent, vilket gör det möjligt att skydda även uppfinningar som innebär endast smärre tekniska framsteg. Eftersom bruksmodellsskydd skall meddelas utan förprovning av nyhet och uppfinningshöjd, blir skyddet billigare att erhålla. Skyddstiden skall enligt förslaget omfatta sex år från ansökningsdagen, med möjlighet till förlängning i två perioder om vardera två år, dvs. maximalt tio år.

Den 22 mars 2000 behandlades förslaget i COREPER. Behandlingen ledde fram till slutsatsen att arbetet med förslaget tills vidare inte skall fortsätta. Det är dock inte aktuellt för kommissionen att återkalla förslaget. Arbetet kan alltså återupptas när det bedöms lämpligt. Bakgrunden till att låta arbetet vila är bedömningen att övriga aktuella reformer av systemen för patent (mönster och gemenskapspatent) i Europa bör avvaktas och prioriteras. I sammanhanget kan nämnas att medlemsstaterna vid en rådskonferens den 3 mars 2003 om bl.a. gemenskapspatentet träffade (som redogjorts för ovan, s. 9) en principöverenskommelse om bl.a. domstolssystemet och språkordningen.

Tidigare behandling

Vid tidigare behandling av motsvarande motionsyrkanden har utskottet hänvisat till pågående diskussioner på Europainivå om en harmonisering av reglerna om bruksmodellskydd, och utskottet har inte funnit skäl för någon riksdagens ytterligare åtgärd med anledning av motionerna (bet. 1998/99:LU14, 1999/2000:LU18 och 2001/02:LU17).

Utskottets ställningstagande

Enligt utskottets mening bör man från svensk sida avvakta vad som sker inom EU i frågan om bruksmodellskydd, och utskottet föreslår därför att riksdagen avslår motionerna L301 och Sk258 yrkande 2.

Datorrelaterade uppfinningar

Utskottets förslag i korthet

Ett motionsyrkande om att patent på mjukvara och affärsmetoder inte skall få förekomma bör avslås. Utskottet hänvisar till pågående beredning av förslag till EG-direktiv om patenterbarhet av datorrelaterade uppfinningar.

Bakgrund

Ett uttryckligt skydd för datorprogram infördes i upphovsrättslagen år 1989 och innebär att datorprogrammen åtnjuter i princip samma upphovsrättsliga skydd som andra litterära verk. En EU-anpassning av de svenska reglerna för skydd för datorprogram skedde år 1993, bl.a. såvitt avser upphovsrätten i anställningsförhållanden samt möjligheterna till kopiering för enskilt bruk (prop. 1992/93:48, bet. LU17).

Den snabba utvecklingen inom IT-området har medfört att det immaterialrättsliga skyddet för datorprogram blivit alltmer betydelsefullt. För närvarande skyddas datorprogram som sådana i Sverige och i övriga Europa av upphovsrättslagstiftningen, till skillnad från i Japan och i USA där datorprogrammen i sig är patenterbara. Även i Sverige kan dock patent ges på pro-

gramvara, om funktionen av programmet har teknisk effekt och även uppfyller de andra patenterbarhetskriterierna. Med teknisk effekt menas att uppfinningen skall lösa ett problem på tekniskt sätt och fungera i praktiken. Exempelvis kan patent ges på en funktion som är ett resultat av programmets körning i datorn. Vidare kan exempelvis program som styr operativsystem patenteras i dag.

Det rådande rättsläget när det gäller patentskydd för datorrelaterade uppfinningar är tvetydigt, vilket innebär att det saknas rättslig förutsägbarhet. Trots att datorprogram i sig inte är patenterbara enligt patentlagarna i EU:s medlemsstater och europeiska patentkonventionen (EPC) har tusentals patent på datorrelaterade uppfinningar utfärdats av europeiska patentverket (EPO) och av nationella patentverk. Bara från EPO kommer över 20 000 sådana patent. Många av patenterna är på informationsteknikens kärnområden, dvs. digital bearbetning av data eller identifiering, visning och lagring av data. Andra gäller sådana teknikområden som fordonsteknik eller mekanik, t.ex. programstyrda processorer.

Det regelverk som lägger fast villkoren för att utfärda sådana patent är i stort sett identiskt från land till land, men praxis i domstolarna och i förvaltningen skiljer sig åt mellan medlemsstaterna. I synnerhet skiljer sig praxis i EPO:s besvärinstanser från den som tillämpas i medlemsstaternas domstolar. Detta betyder alltså att en datorrelaterad uppfinning kan erhålla patentskydd i en medlemsstat och förvägras samma skydd i en annan.

Motionen

I motion L312 av Kenneth Johansson (c) framhålls att patent på mjukvara systematiskt har använts för att förhindra mindre företag och entreprenörer att komma med nya innovativa lösningar, då det ofta funnits ett vagt formulerat patent som har kunnat användas i en patentstrid. Små mjukvaruföretag har inte heller, enligt motionären, haft resurserna att utmana sådana patent utan tvingats bort från marknaden innan patenterna ens prövats. Motionären begär att riksdagen skall ge regeringen som sin mening till känna att en svensk hållning i alla internationella förhandlingar bör vara att patent på mjukvara och affärsmetoder inte skall få förekomma (yrkande 3).

Pågående arbete inom EU

Mot bakgrund av de förhållanden som beskrivits ovan lade kommissionen den 20 februari 2002 fram ett förslag till direktiv om patenterbarhet för datorrelaterade uppfinningar (KOM 2002/92). Förslaget innebär att tekniska uppfinningar i vilka en programmering eller ett datorprogram ingår skall kunna patenteras under förutsättning att de uppfyller de generella patentkraven om exempelvis väsentligt bidrag till teknikens ståndpunkt och nyhet. Förenklat kan sägas att det innebär att systemprogram och andra program som behövs för själva datorns funktion kommer att kunna patenteras med stöd av direktivet, medan andra applikationer, som ordbehandlingsprogram eller e-postprogram, inte kan det. Detta gäller dock under förutsättning att sådana

applikationer inte innebär en innovativ teknisk lösning på ett tekniskt problem. Förslaget bereds för närvarande i parlamentet och rådet.

Tidigare behandling

Utskottet har tidigare behandlat motionsyrkanden om patent på mjukvara. Från utskottets sida har då framhållits att det är ofrånkomligt att tyngdpunkten i de svenska aktiviteterna på området läggs vid det internationella arbetet. Utskottet har vidare konstaterat att frågan om skydd för datorprogram är föremål för uppmärksamhet inom ramen för övervägandena inom EU av frågan om patenterbarhet av datorprogram (bet. 2001/02:LU17).

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser fortfarande att det pågående arbetet inom EU med frågan om patenterbarhet hos datorrelaterade uppfinningar bör avvaktas. Motion L312 yrkande 3 bör därför avslås.

Upphovsrättsligt skydd

Utskottets förslag i korthet

Ett motionsyrkande med krav på åtgärder för att ytterligare värna det upphovsrättsliga skyddet bör avslås. Utskottet hänvisar bl.a. till pågående överväganden inom EU.

Bakgrund

Lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk ger ett tidsbegränsat skydd åt den som skapat ett sådant verk. Skyddet innebär att skaparen av verket, exempelvis en kompositör, har rätt att utnyttja detta ekonomiskt och att han eller hon har ett visst ideellt betonat inflytande över hur och i vilka sammanhang det används. Har flera medverkat vid tillkomsten av det skyddade verket har var och en av dem upphovsrätt. Begreppen litterära och konstnärliga verk i lagen är mycket vidsträckta.

För att en produkt över huvud taget skall anses som ett verk och därmed komma i åtnjutande av skydd enligt lagen måste den emellertid ha vad man brukar kalla verkshöjd. Kravet på verkshöjd kan uttryckas så, att en produkt är ett verk om den praktiskt sett inte har kunnat framställas av två personer oberoende av varandra. Utanför skyddet faller idéer och uppslag som flera kan tänkas komma på, vanliga nyhetsmeddelanden, vardagliga samtal, enklare nyttoföremål och andra prestationer av rutinmässig eller alldaglig karaktär.

Ett verk kan framträda i många olika former. Det kan vara fixerat på ett materiellt underlag, dvs. i ett exemplar. Exemplar av verket är inte bara en bok eller en målning som kan ge en omedelbar upplevelse av verket, utan också en grammofonskiva, en filmremsa, en trycksats, en matris osv. som

endast medelbart kan ge en sådan upplevelse. Verket kan också framträda i obeständig form, t.ex. i uppläsarens ord, i tonerna av ett musikstycke, i bilden på filmduken eller på TV-skärmen. Alla former som verket framträder i faller inom dess skyddssfär, även bearbetningar.

Upphovsmannens rätt att ekonomiskt utnyttja sitt verk innefattar en principiell ensamrätt att framställa exemplar av verket och att göra det tillgängligt för allmänheten, t.ex. genom att framföra det offentligt och sprida exemplar av verket.

I upphovsrättslagen finns också bestämmelser om skydd för vissa prestationer som, även om de inte kan betecknas som litterära eller konstnärliga verk, har ett visst samband med sådan verksamhet och påkallar skydd efter liknande principer som de som gäller för upphovsrätten. Sådana s.k. närstående rättigheter ger musiker, sångare, skådespelare och andra utövande konstnärer ett rättsligt skydd då de framför litterära eller konstnärliga verk. Dessa framföranden får inte utan konstnärens samtycke spelas in på film, varmed jämföras videogram, på fonogram (grammofonskivor, kassetband m.m.) eller på annan anordning genom vilken de kan återges. De får inte heller utan rättighetshavarens samtycke sändas ut i t.ex. radio eller TV. Inspejningar av framföranden får mångfaldigas endast med konstnärens medgivande. Vidare gäller att utövande konstnärer har rätt till ersättning då ljudinspejningar används vid radio- eller TV-sändningar eller utnyttjas offentligt i förvärvssyfte.

Till de närstående rättigheterna räknas också det skydd som framställare av ljudupptagningar (t.ex. skivproducenter), framställare av upptagningar av rörliga bilder (t.ex. filmproducenter), radio- och TV-företag, framställare av kataloger samt fotografier har enligt upphovsrättslagen.

Rättigheterna enligt upphovsrättslagen tillämpas i första hand endast på svenska verk och prestationer. Det upphovsrättsliga skyddssystemet är dock internationellt, och de flesta länder är bundna av en lång rad internationella konventioner på området. Den viktigaste av konventionerna är Bernkonventionen från år 1886 för skydd av litterära och konstnärliga verk. Denna har i dag drygt 100 medlemsstater. Konventionen bygger på principen om nationell behandling, vilken innebär att stater som är bundna av konventionen är skyldiga att ge upphovsrättsligt skydd åt verk från alla andra konventionsländer på samma sätt som man skyddar sina egna verk. Ett liknande internationellt skyddssystem gäller på de närstående rättigheternas område, framför allt genom Romkonventionen från år 1961 om skydd för utövande konstnärer, fonogramframställare och radioföretag. Även TRIPS-avtalet innehåller internationella åtaganden på det upphovsrättsliga området.

Det internationella konventionsarbetet på upphovsrättsområdet bedrivs numera huvudsakligen inom Världspaniseringen för den intellektuella äganderätten, WIPO. År 1996 antogs två tilläggskonventioner till Bernkonventionen, vilka utgör de första stegen mot att på en global nivå anpassa upphovsrätten till den digitala miljön. Den ena konventionen rör den egentliga upphovsrätten och den andra producenternas och de utövande konstnä-

ernas rättigheter, nämligen WIPO-fördraget om upphovsrätt (WCT) respektive WIPO-fördraget om framföranden och fonogram (WPPT). Avsikten är att samtliga EU:s medlemsstater skall ratificera konventionerna samtidigt. Även gemenskapen kommer att ratificera dem för egen del, eftersom konventionerna innehåller sådant som faller inom dess kompetens.

Motionen

Kent Olsson m.fl. (m) begär i motion Kr264 ett tillkännagivande som innebär att de regler som kringgärdar småföretagandet förenklas eller avskaffas. Motionären anför att konstnärer måste kunna känna sig säkra på att lagar och regler om upphovsrätt ger dem en fullgod säkerhet för att deras verk skall vara skyddade (yrkande 5).

Pågående arbete inom EU

Utvecklingen av informationstekniken har skapat situationer som inte kunde förutses när det upphovsrättsliga systemet utvecklades. Den digitala tekniken har medfört att text, ljud och bild kan kopieras och spridas på ett helt annat sätt än tidigare. Skapandet av nya produkter och tjänster bygger på betydande investeringar, vilka kräver ett tillräckligt skydd i den digitala miljön för upphovsrätt och närstående rättigheter.

Mot denna bakgrund antog rådet den 9 april 2001 Europaparlamentets och rådets direktiv om harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informationssamhället (2001/29/EG). Direktivet avser både upphovsrätt och närstående rättigheter och syftar till att skapa en säker rättslig ram för handel med varor och tjänster som skyddas av upphovsrätt samt till att underlätta utvecklingen av elektronisk handel med nya produkter och multimedietjänster. Genom direktivet harmoniseras rätten till mångfaldigande, spridningsrätten, rätten till överföring till allmänheten, rättsligt skydd av skyddsåtgärder mot kopiering samt system för förvaltning av rättigheter.

Direktivet, och dess genomförande som skall ske senast 18 månader efter det att det antagits, är en förutsättning för att gemenskapen och gemenskapens medlemsstater skall kunna ansluta sig till WCT-fördraget och WPPT-fördraget.

I övrigt hänvisas till vad som redovisats i avsnittet Patentinträngsförsäkring (se s. 14).

Tidigare behandling

När utskottet våren 2002 behandlade ett liknande motionsyrkande som det nu aktuella anförde utskottet att det inte hade någon annan uppfattning om vikten av att värna det upphovsrättsliga skyddet samt erinrade om de lagändringar som riksdagen beslutat om år 1994 och år 1998 om skärpta åtgärder mot intrång i samtliga immateriella rättigheter. Vidare framhölls det pågående omfattande arbete som bedrivs på det internationella området som också syftar till att värna skyddet för de immateriella rättigheterna och motverka kränkningar av bl.a. upphovsrätten. Mot denna bakgrund fanns det, enligt

utskottets mening, inte skäl för någon riksdagens ytterligare åtgärd (bet. 2001/02:LU17).

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sina ställningstaganden från våren 2002 och anser att riksdagen bör lämna motion Kr264 yrkande 5 utan bifall.

Upphovsrätt i anställningsförhållanden

Utskottets förslag i korthet

Ett motionsyrkande om en översyn av upphovsrättslagens tredje kapitel och särskilt frågan om upphovsrätt i anställningsförhållanden bör avslås. Utskottet hänvisar till pågående och kommande arbete inom Regeringskansliet.

Bakgrund

En grundläggande princip i modern upphovsrätt är att ensamrätten tillkommer upphovsmannen själv. Principen är inskriven i 1 § upphovsrättslagen, som anger att ensamrätten tillkommer den som skapat verket. Upphovsrätten, som är att betrakta som en förmögenhetsrätt, kan dock disponeras genom avtal, varför upphovsmannen således fritt kan överlåta sin rätt, helt eller delvis.

Upphovsrättslagen innehåller ingen allmän regel om rättsförhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare. Utgångspunkten är därför enligt lagen att rätten alltid uppstår hos den anställde och att arbetsgivaren endast kan få en från den anställde avledd rätt. Vidare kan det ligga i ett anställningsavtal – även utan en uttrycklig avtalsklausul – att förfoganderätten till verk som arbetstagaren skapar som ett led i sina arbetsuppgifter skall tillkomma arbetsgivaren.

Upphovsrätten till datorprogram har genom implementeringen av ett EG-direktiv från 1993 fått en särreglering vad gäller anställningsförhållanden. Enligt 40 a § upphovsrättslagen övergår upphovsrätten till ett datorprogram som är skapat av en arbetstagare som ett led i hans eller hennes arbetsuppgifter eller efter instruktioner av arbetsgivaren på arbetsgivaren, om inte annat är avtalat. Utvecklingen av datorprogram innebär nämligen som regel en betydande investering, och det är därför viktigt för arbetsgivaren att kunna tillgodogöra sig datorprogrammets ekonomiska värde (prop. 1992/93:48, bet. LU17).

Regelns tillkomst innebar emellertid inte någon egentlig förändring av rättsläget, eftersom sedvänjan på detta område också tidigare innebar att program, tillkomna i anställningsförhållanden, ansetts överlåtna på arbetsgivaren på grund av anställningsavtalet.

Motionen

I motion L259 av Anders Björck (m) yrkas ett tillkännagivande om en översyn av upphovsrättslagens tredje kapitel och särskilt frågan om upphovsrätten i anställningsförhållanden. I ett anställningsförhållande är det arbetsgivaren som står för produktionskostnaderna, lön, semesterersättning och andra sociala förmåner till den anställde upphovsmannen, som därutöver är tillförsäkrad anställningstrygghet. Motionären anser därför att upphovsrätten till vad som framställs i ett anställningsförhållande bör innehas av arbetsgivaren. Den för anställningsförhållande grundläggande principen om att frukterna av arbetet skall komma arbetsgivaren till godo får här inte genomslå. Nya produkter och användningsformer som inte kunnat förutses och uttryckligen avtalas om vid anställningsförhållandets tillkomst kan enligt motionären inte tas i bruk utan förhandlingar och ofta kostsamma särregleringar rörande upphovsrätten.

Tidigare behandling

I samband med behandlingen av ett motsvarande motionsyrkande våren 2001 framhöll utskottet att Upphovsrättsutredningens arbete avslutades år 1990 utan att utredningen hunnit lägga fram förslag i de frågor som regleras i upphovsrättslagens tredje kapitel, dvs. upphovsrättens övergång. Vidare anfördes att regeringen därefter i olika sammanhang utlovat en översyn av reglerna om upphovsrätten i anställningsförhållanden (se prop. 1994/95:58 s. 21 och prop. 1996/97:111 s. 31). Något översynsarbete hade emellertid inte kommit till stånd. Enligt utskottets mening var det angeläget att det utlovade arbetet sätts i gång. Utskottet förutsatte att så kommer att ske senast i samband med att direktivet om upphovsrätten i informationssamhället skall genomföras i svensk rätt. Ett genomförande av direktivet kommer nämligen att kräva en översyn av den svenska upphovsrättslagen, och utskottet förutsatte därför att bestämmelserna om upphovsrätten i anställningsförhållanden kommer att ses över i det sammanhanget. Något formellt tillkännagivande från riksdagens sida i frågan ansågs enligt utskottets mening inte behövligt. Motionen avstyrktes därför (bet. 2000/01:LU8).

Utskottets ställningstagande

Utskottet kan konstatera att det inom Regeringskansliet pågår arbete med att genomföra direktivet om upphovsrätt i informationssamhället (2001/29/EG). Enligt vad utskottet erfarit skall arbetet med en mera allmän översyn av upphovsrättslagen påbörjas när direktivet är genomfört. Utskottet finner inte anledning att nu föreslå någon åtgärd från riksdagens sida med anledning av motionen men förutsätter att bestämmelserna om upphovsrätt i anställningsförhållanden ses över i det sammanhanget.

Med det anförda avstyrks motion L259.

Ersättning för kopiering

Utskottets förslag i korthet

Motionsyrkanden som kritiserar den nuvarande ordningen för fördelning av kopieringsersättning bör avslås. Utskottet hänvisar till pågående arbete inom Regeringskansliet. *Jämför reservation nr 1 (kd).*

Bakgrund

Rätten att framställa exemplar för enskilt bruk, som slås fast i 12 § upphovsrättslagen, innebär att de framställda exemplaren inte får användas för andra ändamål. Endast enstaka kopior får göras med stöd av bestämmelsen. För att lösa problemet för upphovsmännen med skolornas och universitetens bruk av fotokopierat material tillkom år 1980 en särreglering avseende exemplarframställning i samband med undervisning (prop. 1979/80:132, bet. LU 1979/80:34).

Bestämmelsen, som numera finns i 13 § upphovsrättslagen (prop. 1992/93:214, bet. LU44), innebär att framställning genom reprografiskt förfarande, främst fotokopiering, av verk, liksom upptagning av verk från radio- och TV-sändningar, får ske för undervisningsändamål om det finns en sådan avtalslicens som avses i 26 i § upphovsrättslagen. Därmed avses ett avtal om verksutnyttjande som träffats mellan en organisation som företräder ett flertal svenska upphovsmän på området och någon som bedriver undervisningsverksamhet i organiserade former. Det krävs dock inte att organisationen företräder alla de kategorier av upphovsmän som kan ingå i området som sådant.

Den organisation som på reprografiområdet ingår sådana avtal är Bonus Presskopia (Bild Ord Not Upphovsrättslig Samorganisation). Enligt avtalslicensbestämmelsen i 26 i § ger avtalslicensen användaren rätt att utnyttja verk av det slag som avses med avtalet trots att verkens upphovsmän inte företräds av organisationen. Utanförstående upphovsmän har rätt till samma ersättning och andra förmåner som upphovsmän företrädda av organisationen har rätt till. Dessutom har de utanförstående upphovsmännen tillförsäkrats en rätt att alltid få ersättning även i de fall då organisationen valt att använda sina medel till annat.

Motionerna

I motion Kr336 av Birgitta Sellén (c) framförs att eftersom Bonus Presskopia inte tillåter alla konstnärsorganisationer att bli medlemmar måste staten överväga om den nuvarande metoden är den bästa för att fördela den statliga upphovsrättsersättningen. Motionärerna efterlyser en utvärdering av det rådande fördelningssystemet (yrkande 10).

Även Gunilla Tjernberg m.fl. (kd) i motion Kr370 anser att en sådan utvärdering bör komma till stånd eftersom alla konstnärsorganisationer inte tillåts bli medlemmar (yrkande 19).

Tidigare behandling

När de i motionerna upptagna spörsmålen behandlades av utskottet våren 2002 bedömde utskottet att de torde ingå i de frågeställningar som blir aktuella vid övervägandena i samband med genomförandet i svensk rätt av EG-direktivet om upphovsrätten i informationssamhället (2001/29/EG). Med hänsyn till detta ansåg utskottet att det då inte var påkallat med någon riksdagens åtgärd (bet. 2001/02:LU17).

Utskottets ställningstagande

Enligt vad utskottet erfarit pågår för närvarande arbete inom Regeringskansliet med att genomföra direktivet om upphovsrätt i informationssamhället. Utskottet förutsätter alltså att motionsfrågorna kommer att bli föremål för överväganden inom ramen för detta arbete och anser därför att riksdagen bör avslå motionerna Kr336 yrkande 10 och Kr 370 yrkande 19.

STIM**Utskottets förslag i korthet**

Ett motionsyrkande om undantag för ideella organisationer när det gäller ersättning till STIM för offentliga framföranden av verk bör avslås. Även ett motionsyrkande med krav på minskat statligt engagemang i STIM bör avslås. Utskottet hänvisar till tidigare ställningstaganden från riksdagens sida. *Jämför reservation nr 2 (c) och nr 3 (m och c).*

Bakgrund

På det upphovsrättsliga området finns en rad olika organisationer som har till uppgift att ta till vara de rättigheter som lagen ger upphovsmän och innehavare av närstående rättigheter. Föreningen Svenska Tonsättares Internationella Musikbyrå (STIM) är en ekonomisk förening, till vilken tonsättare och författare genom ett anslutningsavtal upplåter sina rättigheter till offentligt framförande och inspelning på skiva, band, film osv.

Föreningen tecknar avtal med musikanvändare samt inkasserar och fördelar till rättighetshavarna ersättningen för offentliga framföranden och inspelningar. STIM, som har samarbete med liknande organisationer över hela världen, kontrollerar också att skyddad musik inte spelas offentligt eller i förvärvsverksamhet utan tillstånd.

Enligt stadgarna för STIM skall föreningens angelägenheter handhas av dess styrelse. Denna består av nio ledamöter, varav regeringen utser ordföranden och ytterligare två ledamöter. Övriga ledamöter utses av Föreningen Svenska Tonsättare (FST), Föreningen Svenska Kompositörer Av Populärmusik (SKAP) samt Svenska Musikförläggareföreningen (SMFF). Styrelsen

är i princip beslutför med sex ledamöter; dock skall alltid minst två av regeringen utsedda ledamöter vara närvarande.

Motionen

Eskil Erlandsson och Kenneth Johansson (båda c) menar i motion L209 att STIM ställer orimliga krav på ersättning för den musik som framförs vid ideella föreningars olika arrangemang. Motionärerna yrkar att riksdagen skall begära förslag till ändring av upphovsrättslagen så att undantag kan medges för ideella organisationer (yrkande 1). Vidare anser motionärerna att upphovsrättsorganisationerna i dag är så välorganiserade, finansiellt starka och kunniga i att hantera sina rättigheter att det inte längre finns någon anledning för regeringen att engagera sig i STIM:s verksamhet. Regeringens uppdrag att utse ordförande och ledamöter i STIM bör därför slopas. I motionen begärs ett tillkännagivande med denna innebörd (yrkande 2).

Tidigare behandling

Utskottet har flera gånger tidigare behandlat motionsyrkanden med samma inriktning som det nu aktuella yrkande 1 i motion L209 (se bet. 1997/98:LU16, 1998/99:LU8, 1999/2000:LU18, 2000/01:LU8 och 2001/02:LU17). I dessa sammanhang har utskottet erinrat om att upphovsrätten är en del av förmögenhetsrätten och att det upphovsrättsliga skyddet ger upphovsmannen ensamrätt att utnyttja det skyddade verket ekonomiskt. STIM förvaltar i sin verksamhet de enskilda upphovsmännens ekonomiska rättigheter, vilka är att se som upphovsmännens förmögenhetstillgångar. Enligt utskottets mening borde det därför inte komma i fråga att genom ytterligare lagstiftningsåtgärder ingripa i upphovsmännens möjligheter att ta till vara sina rättigheter. Vidare har utskottet understrukit att det måste beaktas att Sverige är bundet av internationella konventioner som begränsar konventionsstaternas möjligheter att inskränka de rättigheter som tillkommer upphovsmän och innehavare av närstående rättigheter. De bestämmelser om inskränkningar i upphovsrätten som lagen redan i dag innehåller och de gränsdragningsproblem som därvid kan göra sig gällande borde därför, enligt vad utskottet anför, överlämnas till rättstillämpningen.

Även frågan om statens engagemang i STIM har behandlats tidigare av utskottet (se bl.a. bet. 1998/99:LU8, 1999/2000:LU18, 2000/01:LU8 och 2001/02:LU17). Utskottet har därvid erinrat om att frågan aktualiserats av Kulturutredningen som i sitt slutbetänkande (SOU 1995:84) Kulturpolitikens inriktning föreslagit att staten i framtiden inte skulle utse ordförande eller ledamöter i STIM:s styrelse. Enligt utredningen tilldelade en sådan ordning organisationen ett drag av statlig instans som inte stämmer med dess roll som partsföreträdare för upphovsmännen. Kulturutredningens förslag beträffande STIM erhöi emellertid ett blandat mottagande hos remissinstanserna, och någon förändring av gällande ordning har inte varit aktuell. Utskottet har för sin del inte heller funnit några bärande skäl för att förorda ett minskat statligt engagemang i STIM. Tvärtom har utskottet ansett att den marknadsdominans

som följer med STIM:s verksamhet på området motiverar offentlig insyn med en fortlöpande och tillförlitlig granskning av verksamheten. Det faktum att STIM också tillämpar internationella konventionsförpliktelser har, enligt utskottet, inte gjort en statlig insyn i verksamheten genom styrelserepresentation mindre motiverad. Motionerna har avstyrkts, och riksdagen har följt utskottet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet finner inte skäl att ändra sin tidigare inställning och anser att riksdagen bör avslå motion L209 yrkandena 1 och 2.

Följerätt

Utskottets förslag i korthet

Ett motionsyrkande om hanteringen av ersättningen enligt bestämmelserna om följerätt bör avslås. Som utskottet fann år 2001 och år 2002 är motionsönskemålet tillgodosett genom en dom från Högsta domstolen.

Bakgrund

Det franska begreppet droit de suite är den vedertagna beteckningen för en till upphovsrätten knuten ersättning till bildkonstnärer när deras verk vidareförsäljs. Genom ändringar i upphovsrättslagen infördes i Sverige den 1 januari 1996 bestämmelser om droit de suite (26 j §) (prop. 1994/95:151, bet. 1995/96:LU1).

Bestämmelserna innebär att en konstnär har rätt till en ersättning på 5 % av försäljningspriset – om detta överstiger 5 % av basbeloppet – när hans eller hennes konstverk vidareförsäljs yrkesmässigt. Rätten till sådan ersättning gäller alla konstverk utom alster av brukskonst som har framställts i flera identiskt lika exemplar. Ersättningsrätten, som finns under hela verkets skyddstid, är personlig och kan inte överlåtas. Rätten preskriberas om den ersättningsskyldige inte har krävts på ersättning inom tre år efter det år försäljningen ägde rum.

Enligt de svenska bestämmelserna om följerätt kan ersättningsrätten bara göras gällande av en organisation som företräder ett flertal svenska upphovsmän på området. Ersättningsrätten förvaltas sålunda kollektivt. I den proposition som ligger till grund för reglerna om följerätt finns dock inga närmare uppgifter om hur uppbörd och distribution av ersättningen skall hanteras. I lagstiftningsärendet pekade utskottet därför på några betydelsefulla förutsättningar för att avgiftssystemet skall fungera som en upphovsrättsligt grundad inkomstkälla för konstnärerna och deras arvingar. Ett effektivt och smidigt samarbete måste etableras med konsthandeln. Den totala avgiftsvolymen måste vara tillräckligt stor för att bära de administrativa kostnaderna för sy-

stemet. En grundläggande förutsättning är vidare, framhöll utskottet, att rutinerna för att inkassera och distribuera ersättningarna kan göras effektiva utan att de blir resurskrävande (bet. 1995/96:LU1).

Många – men inte alla – länder inom EU har någon form av bestämmelser om följerätt. Bland de länder som har regler om följerätt skiljer sig reglernas innehåll åt, bl.a. vad gäller ersättningens storlek. Avsaknaden av regler i vissa länder och skillnaderna i reglernas utformning mellan länderna har inom EU ansetts kunna inverka negativt på den gemensamma marknadens funktion.

Mot denna bakgrund antog rådet i juli 2001 direktivet om upphovsmannens rätt till ersättning vid vidareförsäljning av originalkonstverk.

Motionen

I motion Kr372 av Lennart Kollmats m.fl. (fp) framhålls att det i fråga om förvaltningen av ersättningen vid droit de suite råder en monopolsituation som inte är acceptabel. Det finns, enligt motionärerna, inte någon anledning att bara en organisation skall få hantera inkassering och utbetalning av ersättningen. I motionen yrkas ett tillkännagivande med denna innebörd (yrkande 28).

Tidigare behandling

Då utskottet våren 2001 behandlade ett motionsyrkande med motsvarande inriktning som det nu aktuella pekade utskottet på att två upphovsrättsorganisationer administrerar ifrågavarande avgifter. BUS (Bildkonst Upphovsrätt i Sverige), som representerade omkring 4 000 konstnärer, var den organisation som inför ikraftträdandet av den nya lagstiftningen om följerätt hade förberett och organiserat sin verksamhet för att administrera inkasseringen och distributionen av ersättningsbeloppen. En ny organisation, numera DUR (Konstnärernas Intresseförening för droit de suite upphovsrätt i Sverige), hade därefter bildats för att bedriva samma verksamhet. Etableringen av den nya organisationen, som vid starten uppgavs ha ca 750 medlemmar, föranledde ett antal rättsliga processer om rätten att administrera avgifterna.

Utskottet redovisade också att det, enligt ett avgörande från Högsta domstolen i oktober 2000 i mål mellan BUS och DUR (NJA 2000 s. 445), var klarlagt att fler än en organisation samtidigt kan vara behöriga att administrera inkasseringsverksamheten. Mot denna bakgrund ansåg utskottet motionsyrkandet i fråga tillgodosett, och yrkandet avstyrktes. Utskottet var av samma uppfattning våren 2002 (bet. 2001/02:LU17).

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser fortfarande att det nu aktuella motionsyrkandet är tillgodosett genom Högsta domstolens avgörande år 2000. Inte heller kan utskottet se att det finns något i direktivet om upphovsmannens rätt till ersättning vid vidareförsäljning av originalkonstverk som skulle hindra att fler än en organisation administrerar inkasseringsverksamheten. Riksdagen bör mot bakgrund av det anförda avslå motion Kr 372 yrkande 28.

Arenarätt

Utskottets förslag i korthet

Motionsyrkanden om införande av s.k. arenarätt i Sverige bör avslås. Utskottet hänvisar till tidigare ställningstagande från riksdagens sida. *Jämför reservation nr 4 (m och kd).*

Bakgrund

I upphovsrättslagen finns, som tidigare redovisats, bestämmelser om skydd för vissa prestationer som, även om de inte kan betecknas som litterära eller konstnärliga verk, har ett visst samband med sådan verksamhet och påkallar skydd efter liknande principer som de som gäller för upphovsrätten. Sådana s.k. närstående rättigheter ger musiker, sångare, skådespelare och andra utövande konstnärer ett rättsligt skydd då de framför litterära eller konstnärliga verk.

Bestämmelserna, som återfinns i 45 § upphovsrättslagen, gäller endast utövande konstnärer som framför litterära eller konstnärliga verk, exempelvis reciterar en dikt, spelar ett musikstycke på ett instrument eller agerar i en spelfilm. Framförandet måste avse ett verk, men det är utan betydelse om detta åtnjuter skydd eller inte. Skyddet omfattar däremot inte imitatorer, akrobater, cirkus- eller varietéartister och inte heller idrottsutövare.

Inom vissa utländska rättsordningar finns ett skydd även för framföranden som inte avser litterära eller konstnärliga verk. Ett sådant skydd, en s.k. *droit de stade* (arenarätt), förbjuder oauktoriserad fixering och överföring av exempelvis sportprestationer (se H. Olsson, Upphovsrättslagstiftningen. En kommentar, 1996, s. 258, samt M. Koktvedgaard och M. Levin, Lärobok i immaterialrätt, 2002, s. 96). I Sverige har vid olika tillfällen diskuterats huruvida man borde utvidga skyddet på sätt som skett på vissa håll i utlandet. Vid upphovsrättslagens tillkomst ansågs emellertid ett sådant skydd inte lämpligt (se NJA II 1961 s. 300 och s. 304), och i samband med 1986 års lagstiftning om en förstärkning av skyddet för de närstående rättigheterna (prop. 1985/86:79, bet. LU32) hänvisades till att artister och andra utövare som saknar upphovsrättsligt skydd i allmänhet kontraktsvägen kan skaffa sig garantier mot att obehöriga upptagningar av deras prestationer sker.

Motionerna

I motion L285 av Ingemar Vänerlov m.fl. (kd) konstateras att det i dag inte finns någon skyddslagstiftning som gäller exempelvis arrangörer av idrotts-evenemang. Motionärerna framhåller att s.k. arenarättigheter finns i vissa andra länder. Mot denna bakgrund anses i motionen att möjligheten att införa motsvarande rättigheter i Sverige bör utredas.

Ett motsvarande yrkande framförs i motion Kr297 av Kent Olsson m.fl. (m) (yrkande 3).

Tidigare behandling

Motioner med motsvarande innehåll behandlades av utskottet våren 2000, våren 2001 och våren 2002 (se bet. 1999/2000:LU18, 2000/01:LU8 och 2001/02:LU17). Utskottet uttalade då att det varken i motionerna eller på annat sätt framförts några bärande skäl för att man i Sverige skall överväga införande av ett nytt immaterialrättsligt skydd i enlighet med motionsönskemålen. De antaganden som gjordes år 1986 om möjligheter för utövare som saknar upphovsrättsligt skydd att avtalsvägen få till stånd garantier mot obehöriga upptagningar är, såvitt utskottet kunde bedöma, riktiga. Utskottet konstaterade vidare att frågan om droit de stade inte heller förefaller aktuell inom EU eller i något annat internationellt sammanhang. Motionsyrkandena avstyrktes, och riksdagen följde utskottet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet kan inte se att någon sådan omständighet har tillkommit som bör föranleda utskottet att frånga sin tidigare uppfattning. Motionerna L285 och Kr297 yrkande 3 bör därför avslås.

Reservationer

1. Ersättning för kopiering (punkt 7)

av Yvonne Andersson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen.

Riksdagen bifaller därmed motionerna 2002/03:Kr336 yrkande 10 och 2002/03:Kr370 yrkande 19.

Ställningstagande

Jag anser att statens kopieringsersättning bör gå till alla de konstnärsorganisationer som ställer sina medlemmars verk till förfogande för kopiering. Eftersom Bonus Presskopia bara tillåter en medlemsorganisation för varje konstform, så får inte de mindre konstnärsorganisationerna ansluta sig. Staten måste därför enligt min mening överväga om den nuvarande metoden är den bästa för att fördela den statliga upphovsrättsersättningen. En utvärdering av det rådande fördelningssystemet bör göras.

Vad som anförts i reservationen bör riksdagen, med bifall till motionerna Kr336 yrkande 10 och Kr370 yrkande 19, som sin mening ge regeringen till känna.

2. Ersättning till STIM (punkt 8)

av Annika Carlsson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen.

Riksdagen bifaller därmed motion 2002/03:L209 yrkande 1.

Ställningstagande

Ideella föreningar arbetar utan förvärvssyfte och måste kunna göra något positivt för sin omgivning utan att lagar försvårar verksamheten. Enligt min mening ställer STIM orimliga krav på ersättning för den musik som framförs vid de ideella organisationernas och studieförbundens olika arrangemang. Det måste därför göras ett undantag i upphovsrättslagen för den ideella verksamheten som bedrivs på kulturområdet.

Vad jag anfört bör riksdagen, med bifall till motion L209 yrkande 1, som sin mening ge regeringen till känna.

3. Statens engagemang i STIM (punkt 9)

av Inger René (m), Bertil Kjellberg (m), Henrik von Sydow (m) och Anika Carlsson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 9 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen.

Riksdagen bifaller därmed motion 2002/03:L209 yrkande 2.

Ställningstagande

Enligt vår uppfattning är upphovsrättsorganisationerna numera så välorganiserade och finansiellt starka att det inte längre finns några skäl för staten att vara engagerad i STIM:s verksamhet. Tvärtom kan, anser vi, det statliga engagemanget i STIM få negativa kulturpolitiska effekter. Statens uppgift att utse ordförande och styrelseledamöter i STIM bör därför slopas.

Vad som anförts i reservationen bör riksdagen, med bifall till motion L209 yrkande 2, som sin mening ge regeringen till känna.

4. Arenarätt (punkt 11)

av Inger René (m), Yvonne Andersson (kd), Bertil Kjellberg (m) och Henrik von Sydow (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 11 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen.

Riksdagen bifaller därmed motionerna 2002/03:L285 och 2002/03:Kr297 yrkande 3.

Ställningstagande

Vi kan konstatera att det i Sverige saknas en särskild skyddslagstiftning för arrangörer av idrottsevenemang. Visserligen har arrangörerna av sådana evenemang en rätt till arenan där evenemanget äger rum, men informationen kring evenemanget saknar immaterialrättsligt skydd. En sådan skyddslagstiftning, s.k. arenarätt, finns i vissa andra länder.

Enligt vår mening finns det skäl att närmare analysera behovet av en lagstiftning om arenarätt även i Sverige.

Vad som nu anförts bör riksdagen, med bifall till motionerna L285 och Kr297 yrkande 3, som sin mening ge regeringen till känna.

Särskilt yttrande

Datorrelaterade uppfinningar

av Tasso Stafilidis (v) och Annika Carlsson (c).

Vi vill framhålla att det finns områden där rätten att patentera tekniska lösningar ger mindre goda resultat. Ett sådant område är datormjukvara. Vi kan konstatera att patent på mjukvara systematiskt använts för att hindra mindre företag att komma med nya innovativa lösningar. Mot bakgrund av att det nu inom EU föreligger ett förslag till direktiv om patenterbarhet av datorrelaterade uppfinningar finner vi inte skäl att reservera oss. Vi vill dock understryka vikten av att man i detta sammanhang värnar om de små företagens möjligheter att agera på marknaden.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden

2002/03:L209 av Eskil Erlandsson och Kenneth Johansson (c) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring av upphovsrättslagen om att undantag kan medges för ideella organisationer.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om representanter i STIM:s styrelse.

2002/03:L250 av Henrik S Järrel (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om behovet av att höja patentets rättsliga skydd och status.
3. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring i patentlagen i enlighet med vad i motionen anføres.
4. Riksdagen begär att regeringen verkar för att konsekvensändringar i internationella patenträttskonventioner kommer till stånd i enlighet med vad i motionen anføres.
5. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag om en patentintrångsförsäkring i enlighet med vad i motionen anføres.

2002/03:L259 av Anders Björck (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om en översyn av upphovsrättslagens tredje kapitel och särskilt frågan om upphovsrätten i anställningsförhållanden.

2002/03:L285 av Ingemar Vänerlov m.fl. (kd) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om en utredning av s.k. arenarättigheter för evenemang där det i dag inte finns en upphovsrätt, t.ex. idrottsevenemang.

2002/03:L301 av Berndt Ekholm (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om ett enkelt skydd för anställds uppfinning.

2002/03:L312 av Kenneth Johansson (c) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en svensk nationell position i fråga om patent på mjukvara och affärsmetoder.

2002/03:L329 av Kenth Högström (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av en statlig patentförsäkring för att skydda svenska innovatörer.

2002/03:Sk258 av Sofia Larsen (c) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en ny form av patent, lättpatent.

2002/03:Kr264 av Kent Olsson m.fl. (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om upphovsrätten.

2002/03:Kr297 av Kent Olsson m.fl. (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om idrottens rätt att äga sina egna arrangemang.

2002/03:Kr336 av Birgitta Sellén m.fl. (c) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om en utvärdering av ersättning för upphovsrätt.

2002/03:Kr370 av Gunilla Tjernberg m.fl. (kd) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en utvärdering av fördelningen av den statliga upphovsrättserättningen.

2002/03:Kr372 av Lennart Kollmats m.fl. (fp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

28. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om droit de suite.

2002/03:N396 av Ingegerd Saarinen (mp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

24. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att öka patentskyddet.
25. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om patentansökningar.